

Dworek Jana Matejki w Krzesławicach - cz. II

2020-07-24

W cyklu #krakowheritage, w którym piszemy o odnowionych krakowskich zabytkach, kontynuujemy rozpoczętą tydzień temu opowieść o Dworku Jana Matejki. Tym razem przybliżamy tę część historii posiadłości przy ul. Wańkowicza 25, w której główną rolę odgrywał słynny krakowski malarz i jego bliscy.

W poprzednim odcinku cyklu #krakowheritage przybliżyliśmy historię Krzesławic, a także czasy, kiedy właścicielem majątku był Hugo Kołłątaj - tę część opowieści znajdziecie [tutaj](#). W tym odcinku zapraszamy do poznania związków Matejki z krzesławickimi dobrami.

Jan Matejko kupił dworek w Krzesławicach w roku 1876. Był wówczas dojrzałym i znanym artystą, profesorem i dyrektorem Szkoły Sztuk Pięknych w Krakowie. Dlaczego zdecydował się na taką inwestycję? Matejko kupił dworek wraz z otaczającym go ogrodem, sadem i zabudowaniami gospodarczymi oraz gruntem ornym ze względów rodzinnych. Artysta miał czworo dzieci, które często chorowały. Opiekujący się małymi Matejkami lekarz Maciej Jakubowski, pierwszy profesor pediatrii na Uniwersytecie Jagiellońskim i zarazem kierownik pierwszej kliniki chorób dziecięcych im. św. Ludwika, stwierdził, że dzieci trzeba jak najczęściej wysyłać na wieś, gdzie jest zdrowe powietrze. W tej sytuacji Matejko zaczął szukać posiadłości nie bardzo oddalonej od Krakowa, do której można z miasta dojechać bryczką.

Dworek z sadem, parkiem i stawem

Wybór padł na Krzesławice, a to dlatego że leżące w sąsiedztwie Bieńczyce dzierżawił brat Matejki - Zygmunt. Artysta kupił posiadłość w Krzesławicach za pieniądze uzyskane ze sprzedaży obrazu „Batory pod Pskowem” (obraz kupił, płacąc gotówką, hrabia Benedykt Tyszkiewicz), odnowił dworek, urządził i dobudował pracownię malarską.

Wokół dworku rozciągał się wówczas spory park ze stawem, na którym była wysepka porośnięta lipami. Wśród nich stał stół z płytą sporządzoną z kamienia od żaren, podobno jeszcze z pobytu Kołłątaja (dziś po stawie i wyspie nie ma śladu). Blisko dworku znajdowały się zabudowania gospodarcze, a nieco dalej murowany, piętrowy spichlerz. Był też dzwonek zawieszony na dwóch wysokich słupach połączonych daszkiem. Za czasów Matejki służył do zwoływania domowników na posiłki (dzwon istniał jeszcze w latach 60. XX wieku).

Z przeciwnej strony dworku rozciągał się ogród i sad. Na osi budynku Matejko dostawił drewniany ganek wsparty na czterech słupach zwieńczonych trójkątnym szczytem i zaprojektował ażurową balustradę, która istnieje do dziś. W 1879 roku artysta zlecił architektowi Jackowi Matusińskiemu wybudowanie oranżerii i cieplarni, które niestety nie zachowały się do naszych czasów.

Na gospodarstwie rolnym artysta się nie znał, z zatrudnionymi pracownikami miał liczne kłopoty, a dworek wymagał ciągłych napraw i pochłaniał pieniądze - nie zrażało to jednak Matejki. Miał tu rządcę, Teodora Cybulskiego, który walczył w powstaniu styczniowym w 1863 r. i ranny dotarł do dworu w Krzesławicach, gdzie pozostał, pracując jako zarządca najpierw u Kirchmayerów, a następnie

u Matejki.

Fundator szkoły zainteresowany okolicami

Krzeszławice stały się ulubioną letnią siedzibą Matejki. W tutejszej pracowni powstało wiele obrazów, m.in. „Rzeczpospolita Babińska” z sadem krzesławickim w tle, liczne studia i portrety. Malował tu też obraz „Kościuszko pod Raławicami”. Okolice Krzesławic pełne były wspomnień o powstaniu kościuszkowskim. Matejko nabywał sukmany krakowskie (w których wówczas chłopci krzesławiccy chodzili jeszcze w niedzielę do kościoła), by je uwiecznić na obrazie. Często rysował też swoje dzieci biegnące przed dworkiem między kurami i prosiętami; szkice te przechowywane są w zbiorach Domu Matejki (przy ul. Floriańskiej w Krakowie).

Matejko interesował się również okolicami Krzesławic oraz pobliskim kopcem, który według legendy ma być mogiłą Wandy, córki króla Kraka. Królowna nie chciała wyjść za niemieckiego księcia, rzuciła się ponoć w fale Wisły i utonęła. Na szczycie kopca stoi pomnik przedstawiający orła na cokole. Cokół zdobi płaskorzeźba z wyobrażeniem miecza i kądzieli. Pomnik wykonano w roku 1890 według projektu Jana Matejki.

We wsi Krzesławice nie było wówczas szkoły podstawowej, a tutejsze dzieci chodziły piechotą do Mogiły, gdzie znajdowała się najbliższa placówka edukacyjna. Matejko za własne pieniądze wybudował parterową szkołę podstawową w Krzesławicach – dziś w tym miejscu (ul. Wańkowicza 17) działa Klub Ośrodka Kultury Kraków - Nowa Huta.

Jan Matejko zmarł w 1893 r. Po jego śmierci dworek przeszedł w ręce żony, a następnie najstarszego syna Tadeusza. Choć artysta marzył, by Krzesławice stały się siedzibą rodową, Tadeusz w przeciwieństwie do ojca nie czuł sentymentu do majątku. Mieszkał w Krakowie i szybko sprzedał zadłużoną posiadłość zarządcy Teodorowi Cybulskiemu (czwórkę dzieci Cybulskich trzymał kiedyś do chrztu Jan Matejko). Cybulski mieszkał tu z żoną Emilią i prowadził małe gospodarstwo rolne. Po śmierci Cybulskich dworek stał się własnością ich córki - Marii Burzyńskiej.

Z początkiem XX wieku wprowadzono zmianę w architekturze dworku polegającą na przeniesieniu drewnianego ganku na przeciwną stronę budynku - od strony zabudowań gospodarczych - tak zostało do dziś. A jakie były wojenne i powojenne losy posiadłości? – tego dowiedzie się już za tydzień z trzeciej, ostatniej części historii dworku.

Przypomnijmy, że dworek należy dziś do Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. W majątku znajdziemy wiele pamiątek po Janie Matejce i Hugonie Kołłątaju. Towarzystwo zajmuje się majątkiem i dba o zachowanie cennego zabytku, przeprowadza potrzebne remonty. Miasto Kraków partycypowało w kosztach remontu dachu przeprowadzonego w 2017 roku oraz kosztach remontu stolarki okiennej (2019 rok).

Okna przed renowacją

Okna po renowacji

W cyklu #krakowheritage przybliżamy odnowione krakowskie obiekty. Zachęcamy do spacerowania

**Magiczny
Kraków**

ich szlakiem, publikowania zdjęć z tych wędrówek w mediach społecznościowych z hasztagiem #krakowheritage. Wspólnie pokażmy, że jesteśmy dumni z efektów opieki nad zabytkami naszego miasta. Bądź turystą w swoim mieście – #zwiedzajKrakow i odkrywaj na nowo cenne zabytki.

Chcesz poznać więcej odnowionych zabytków? - pozostałe odcinki cyklu #krakowheritage możesz znaleźć [tutaj](#).